

Pomhaj Bóh!

Cíklo 29.
21. julijs.

Létnik 5.
1895.

Serbiske njedželske Ľopjenka.

Wudawaju ſo kózdu ſobotu w Šemolerjez knihiczsichczeřni w Budyschinje a ſu tam doſtacj ſa ſchtwórtlětnu pſchedpłatu 40 np.

6. njedželu po ſwj. Trojiz.

Jap. ſkul. 6, 8: Szépan pač, połny wěry a mozy, czinjesche džiwj a wulke ſkutki bjes ludom.

Towle masch ſ krótkim ſłowom Szépana wopiżaneho, kaſki muž bě wón po duchu, a ſhto je ſ Boha w ſwojim powołanju a ſastojnſtwje dokonjał.

Sswjate piſmo ženje wo niskim wjele ſłowow njeczini. Czi, fiz wodženi wot ſwjateho Ducha wſcho to napižachu, ſhtož mamj w ſwojej lubej bibliji ſtejo, wopižachu wſcho do zyła ſ krótka, ale ſrochi tak, ſo jo uichtó rjeñcho wericz njemóže. Schtóž pač ſebi kózdzicze ſłoweczko ſ biblije bliže roſpomni, temu tež ſame tajke krótkie ſłowa wjedža wjele roſprajicž. Taſle ma ſo tež ſ tutymi horſka ſpominjnymi ſłowami. Reſpomíny ſebi je khwilku bliże.

Schtó bě Szépan? Dokelž běchu ſo někotſi Grichyo na to hórschili, ſo jich wobſtarne wudowy tak wjele pomozy a dobroty njedostachu, kaž tamne něhdy židowske, powołachu wſchitzh ja poſchtoljo ſwoju woſhadu ſa to na ſhromadzenje, a wſchitzh ſhromadzeni wuswoſihu ſe ſo ſedmich mužow, kotsiž dyrbjachu ſo ſa wſchē cželne naležnoſež a potrjebnoſež ſwojich kſcheczijanskich bratrow a ſotrow staracž, woſebje pač ſa wſchēch khudych, khorých a klabych.

Tedyň ſ tychle ſedmich bě Szépan. Kajkeho ducha wón bě, praji nam naſch teſt. Wón bě wěriwy muž, mějſeſhe žiwu wěru do ſwojeho ſbóžnika. Pschi nim bě ſebi wón ſwój mér a ſwój pokój namakał, duž wón ſ zyklej ſwojej duschu na nim wižasche. Pola Szépana je tež

tač rěkalo, kaž pola wſchēch wucžomnikow naſcheho Knjeſa: Pschi tebi je dobre bycž. K komu dyrbjal hewač dónicž a ſa kim druhim dyrbja kłedzicž? Jenicžki ty ſy wěcznje žiwy, masch wěczne žiwenje ſa naſ, a ſ nim naſ ty hižo jowle na ſemi wobdarisch, pſchetoz twoje ſłowo je naſche ſwětlo w tymile cžmołym dole a naſcha jenicžka ſepjera, hdvž khablamy; twoje czelo a twoja krej pač ſa naſ ta prawa jědž a to prawe picze.

Schtóž pač ma do naſcheho ſbóžnika prawu žiwu wěru, tajkeho wón ſa to ſe ſwojej mozu wobdar, ſ tajkej mozu, ſo móže czlowjek ſ njej něſhto wulke wunjescz, kajkež by hewač bjes jeho pomozy nihdý ženje dokonjecz njemóhł. To wuhladamy tež na Szépanu. Wón czinjesche džiwj a wulke ſkutki bjes ludom. Schtóž žaneje wěry nima a bjes ujeje wostanje, tóni tež nihdý ničzo hōdne nje-dokonja, duž je naſch Knjeſ ſwojim wucžomnikam prajit: Smějecze wý wěru, ſamu tajku maču, ſo je na ſnadne žonopowe ſornjatko podomna, budžecze tola móz ſ njej tutej horje rjez: Šbehň ſo! a wona budje ſo ſběhnycz.

Szépan mějſeſhe tajku wěru a je ſ njej wulke ſkutki dokonjal. Schto mějſeſhe wón ſa dželo? Jego ſastojnſtwu njebě, ſo budžishe wſchemu ludej dyrbjal ſjawnje prědomacž. Wón mějſeſhe ſwojich khorých, khudych, klabych kſcheczijanow hladacž a ſo ſa nich staracž. A to je wón ſ wulkej prózu a ſe ſwérnej luboſežu ſtajnje czinił. Džen wote dnja bě wón dužy ſ tajkim klabym a khorym, pſchińdze do jich domow a komorkow, khydže ſo ſ nim a pſchinjeſe jím wſchu niſnu potrjebu, pödla pač ſobu to prawe hojate lekarſtwo pſcheczivo wſchej khoroseži a klaboseži: lube Bože

ßlowo. A hdyž jim to ſame ſe ſwojej sprawnej, wutrobnjej luboſežu roſkładže a do dusche poſkiezi, ſwuczichu ſo woni na to, ſwoj czežki ſpſchah ſczerplini ſnjeſcz, a takle buchu ezi hłodni a laczni ſ tym prawym njebeſkim khlěbom a napojom ſobu naſyčzeni a napojeni.

Madeńdże won koho wureudżeneho, abo někoho ſ czežkimi myſlemi, tajkeho, kotremuž jeho hręch czežkotu načzini, — kózdeho tajkeho Szczepan ſe ſwojim miłym ſłowom o ſ luboſnymi ręczemi poſpoloſi, a hdyž won ſe ſwojimaj jaſnýmaj wóczkomaj na někoho pohlada abo ſe ſwojim luboſeże połnym ertom ſ někim poręcza, bě tajkemu, kaž byla jemu wſcha dotalicha czežkota wotewſata, ſo móžesche ſ nowa wjeſzelj ſadychnyež.

Takle won kózdemu, kotrehož wophta, ſe ſwojego ſbóžnikowej mozu duschu wokichewi, jeho w wérje wohtwjerdzi a wěſče je tež husto ſe ſwojej horzej modlitwu a ſ Anjeſowej pomozu teho a tamneho ſ jeho cželneje nuſy wumóhł ſo bu tajki ſe wſcheho ſwojego tyſchenja wutorhneny a ſ nutſka a ſ wonka ſahoſenj.

Tajkele běchu te džiwý a wulke ſkutki, kajkež je Szczepan cžinił a dokonjal. Wſcha ta luboſcz, kajkuž mějesche won ſ Jeſuſej, ſwojemu ſbóžnikej, ta je jeho hnała druhim ſwoju luboſcz wopokaſacž, pſchetož won je ſebi dyrbjał ſpochi na to ſlowo naſchego Anjeſa myſlicž: „Schtož ſeže jemu najmjeñſhemu bjes mojimi bratrami ſežinili a wopokaſali”, a dale na te druhe Anjeſowe ſlowo, ſo chze won na tym poſnacž, hacž je něchtó jeho wérnu wuežomník, hdyž tajki druhim, zuſym a ſwojim, ſwoju luboſcz ſ wutrobu radu a ſwolny wopokaſe. Ale pſche ežo a ſa ežo je nam jowle Szczepanowe žiwenje takle wopihane? — Budź ſam tež tajki, kajkiž won bě. Měj žiwi wérnu do Jeſom Anjeſta twojego ſbóžnika a ty budzesch ſhonicž ſo ſměſch potom tež ſ jeho pomozu něchtó hódne dokonjež.

Qubh Jeſu, ty ſy mój,
Spožcz, ſo móhł ja woſtacz twój.

Wérnoſcz biblije, ſakitana pſhiecžiwo jeje njeſpſhiecželam.

(Poſkracžowanje.)

Biblia a žona.

My chzemy wo tym dyplku poręczež, dokelž Bebel w ſwojich ſnatych ſnihach wobſchernje wo tym jedna. Bebel pſchipoſnawa, ſo ſtarý ſakon mandželſtvo wýſkoto waži. Džecži ſu Boži dar, zohnowanie pſ. 127. Won tež přež njemíž, ſo ſu runje žony kſchecžijanſtvo ſ horſiwoſczu pſchijaſe a ſpěchowale; won dopomni na Klotildu, na kralowu Frantow, na Giselu, wuherſku kralowu. Won by tež ſ noweho ſakonja Hilžu a Marju, Marthu a Marju ſ Bethaniye, žony pod kſchijom naſpomniež móhł.

Ale — won dale piſche — kſchecžijanſtvo žonje hubjenu mſdu plaeži. Wone ma w ſwojich wuežbach to ſame ſapieže žony, kaž druhé nabožinu raiſcheho kraja. Sa dopokaſmo won woſmje, ſo je Jeſuſ ſ stronje pſchijluſchah, kotaž ſebi najfruežiſcho žadaſche ſo wſcheho ſdzerzež — poſkaſujo na Mat. 19, 11. 12. Pawoł pak předowaſche: „Mandželſtvo je niſki ſchtant; ſo woženicz je dobre, ſo nježenicz je lepje“ 1 Kor. 7. „Hidženje cžela Gal. 5, 17, to je hidženje žony, kotaž ſo jako ſawiedniſa muža wobhlađuje.“ Žonam Pětr pſchivola: „Wy žom, budzeže poddane ſwojim mužam“ 1 Pětr. 3, 1 a Pawoł ręczi pſhiecžiwo ſpſchemu wočehnjenju; pſchetož won praſi: „Žonje ſo dovolicž nježmě, ſo by wočzahauſa(!) a wuežila, ale wona njech požlucha, ſluži a mjeleži.“ 1 Kor. 14, 34. 35.

My ſmy ſ wotpohladom měſtua ſ biblije pſchipiſali, ſchtož tež Bebel ſ džela cžini, ſo móhł ſo kózdy cžitař ſ doboſi pſche kſwedežiež, hacž tež woprawdze w bibliji ſteji, ſchtož Bebel praſi. Na wjazorych měſtnach poſhlađanje na ſwifzowanje hmydom dopokaſe,

kaf dojpoļuje je ſo Bebel moſil. My pak dyrbimy ſ jeho ſamolwjenju prajiež, ſo je ſ tajfemu molenju ſ džela pſches wuprajenja zyrkwiſkich wózow, kotrychž imenuje, pſchijchol: Tertulliana, Hieronyma, Arjenq, Eusebija, Augustina. Deno to by won wjedzež dyrbjal, ſo je zyrkej tamneho čaſha w wjazorych wažnych fruchach a wožebje w naſtupanju mandželskego žiwenja khetro wot kſchecžijanſtwa w bibliji woſtupila (měſchnikam ſakaſana žeūtwą, ſaloženie kloſchtrow). Šabluđenje tamnych muži w tym leži, ſo ſu wot biblije wuežby woſtupili; potom pak ſo bibliji wina dawacž nježmě.

Wobhlađajuy ſebi uahlady Jeſuſowe a jeje japoſchtołow. Prěnje Jeſuſowe ſlowo ſteji Mat. 19, 4—6: „Rijeſeže wy laſowali, ſo, kotryž je w ſpožatku ežlowjefka ſtworil, tón je cžinił, ſo dyrbjeſche muž a žona bycz. A džecže: Teho dla budže ežlowjef nana a maczter wopuſchecž, a ſo džerzež ſ ſwojej žonje, a budžetaj taj dwaj jene cželo? Dha wonaj tcho dla njeſtaj dwě, ale jene cželo. Schtož je teho dla Bóh hromadže ſtowaržchil, to ežlowjef rojno nježel.“ Š tuteho ſameho ſtava chze Bebel doſkaſacž, ſo Jeſuſ poruči ſo nježenicz. Cžeho dla njeje ſlowa, fotrež dyrbja to wuprajež, ſobut wočiſhežecž dał?

Jeſuſ, kotryž je ſwoj preni džiw na kwaſu cžinił, mandželſtvo njewohlađa ja něchtó, ſchtož je „dowolene“ abo „pſchijpuſhežene“, ale ſa „njeſowalny porjad“ Boži wot ſpožatka“. Swiaſt mandželſtwa je jemu tajki wěſty, ſo ſamo pſchijluſchnoſež džecži napſhеcžo ſtarſchim pořiſo njeſmu woprawdze a ſ prawom wročeo ſtupi. Hdyž Jeſuſ potom wo „wočežaných“ ręczi, won i tym na žane waſchnje powſchitkowne prawidlo poſtajiež njecha, ale won pſchijſtaji: to ſlowo ſo njejima kózdeho. Won chze i tym prajiež, ſo móže někotry ežlowjef, kotremuž je date, bjes ſchody mandželſtwa ſo woſtajiež, ſo móhł cžim mózniſho ſa Bože kraleſtvo ſtuklowacž. Mliživiske ſtuklowanie, kaž Pawołowe je n. pſchijemžne, hdyž je něchtó pſches domjaze pſchijluſchnoſež ſwiaſtan. Alle runje to ſlowo ſteji napſhеcžiwo njeſowanemu nježenjeniu. Jeſuſ praſi, ſo nichtó njeſhostam naturſki porjad mandželskego žiwenja njeſazpiwa, hdyž jemu date njeje. Tu ſo ſabyč ſježmě, ſo ſu w naſtupanju natury jara wſchelake.

S tym, ſchtož je ſo tu praſilo, je tež Pawoł 1 Kor. 7 pſches jene. Won wupraji, ſo je mandželſtvo ſdobny ſchtant a ſo ſo mikomu najmjeñſhi porok cžiniež nježmě, kotryž ſo ženi. Tak mało ma Pawoł mandželſtvo ſa něchtó nježwiate, njeſdobne, ſo Cf. 5 mandželſtvo ſa pſchirunanie, kaž Anjeſtu ſ ſwoje zyrkwi ſteji, wuſwoli. Won ſam na ſwoje dobre prawo poſkaſuje, ſo ſměl ſebi kſchecžijanku ſa žonu wſacž 1 Kor. 9, 5. Tež niz jako ſlowo Anjeſowe, jako Božu pſchijſtaju, ale jenož jako derje měnjeniu radu won wupraji, ſo je tehdomniſcheje muſh dla ežlowjefek dobre, nježenjeny woſtacž, dokelž w pſhiecžehanſach kſchecžijanow ſtarſcž ſa ſwójbu cžerpienja a tež ſpýtowanju ſo wotpadnjenju jeno wopjetſhi. Won tež pſcheje, ſo běchu tež kriježny a widowy, fotrež po ſwojej ſwobodnej woli pſchikhilnoſež ſ Ŝenjenju nimaja, nježenjene woſtale, ſo móhle temu Anjeſej w wožadže bjes ſadžewanja ſlužicž. Haniba tola ſa kſchecžijana njeje, hdyž nježenjeny woſtanje, a ſakomđenje jeho pſchijluſchnoſež tež niz. Pſchetož to je wérno, my ſ bibliji najwažniſhi nadawſ ežlowjefka w daleplodženju ežlowjefſtwa njeſpſnajemy, my, kaž Bebel, tak mjenowane ſkožaze žadoſeže na tón ſamym ſkodženf ſi tak mjenowanymi duchownymi cžuežemi njeſtajimy. W tym leži ſaložkym roſdžel bjes bibliji a ſozialdemokratiju. Tutón cželny ſwét je ſozialdemokratiji wſchitkón rjany. Dale ſiwy bycz w džecžoch a w ſtukach je žadanje tych na ſame cželne ſmyſlenych. Kſchecžijanej je tón ſwét polo wuwueženja w duchownym žiwenju; won ſwét njeſazpiwa, pſchetož won je Boži dar, ale won cželu kriježecž njeſdawa. Duchowne žiwenje je jemu najwažniſche a wěčne, kotremuž dyrbí cželne ſlužicž.

(Poſkracžowanje.)

Młody Luther bu mnich.

(Skoneženje.)

Duž Luther ſhoni, ſo nježmě ſenje prajiež: „mój“ ale ſpochi „naſch“. „Poſklichaj radſcho na wſchech druhich, ſchto cži ręcz, ſam pak mjelež; ſažmjež abo požmjež ſo nježměſch.“ Dale bu jemu prajene, kaž ma ſydač, ſtač, klečecž; „Njetykaj ſchiju pſched ſo, hladaj ſpochi ſ wočomaj ſpody ſo na ſemju, njepolehni ſo na ſhcež!“ a wſchelake druhé.

Schtož teho ſwěru ſedžbu nježesche, bě ſe ſwojim cžinjenjom

eżeżku winu na żo sežahnył: to bě hórsche, dyżli żane hewaſche częſke ſhréſchenje. Wſchēdnie dyrbjescze żo kózdy noviza žam ſebje pſchepytacż a žo wſchēdnie pſchińcz ſwojemu ſpowjednemu wótzej wiſpovjedacż.

Lutherowý wuežer a ſniſchtrjeř bě dufchym, pobožnym člowjef, kiž je ſwojeho młodego wuežomza pſchi jeho ežežtich a tycnych ſpýtowanjach i dobrym ſłowežkom husto poſpokojil a jeho wutrobu ſmierował.

Młodemu Lutherej žu jeho nowi klóſchtrjy bratſjo wjele wobęženja načinili. Wſcho dyrbjescze wón žobu i nimi dželacż a dokonječ. Dokelž bě wón wjele wueženich, dyžli woni wſchitzym, a mějeſche wjele lepſche dary a lepſchu hłownu, dyžli woni, ežinjachu woni jemu klubu a žadachu ſebi wot njeho, ſo dyrbj wſchē njeſchwarne džela w klóſchtrje ſa nich ežinieč, wſchē kuty ežiſte ſmijecz a ſwirježecz.

Bě žo Luther ſchol khwilku do ſwojeje maleje iſtwiežki ſa blido požynycz a počał wuknycz a ſtudowacż, ſawołachu jeho bóry ſi njeye a prajachu: „Wsmi ſebi hnydom ſwój měch a ežiſu ſebi jón ſa khribjet a dži do města po proſchenju ſa naſch klóſchtr. Wuknycz a ſtudowacż je njetriebawſche, i tym nichtó naſch klóſchtr ujewobohacż, ale i proſchenjom a i wokolo ežahanjom!”

Zim ſi woli je to Luther tež ežinił, ale niž dołhu khwilu. Luther bě na Erfurtskej wyžoſkej ſchuli ežefny titel „magiſter“ doſtal. Jako Erfurtska univerſitua rada ſhon, ſo dyrbj jedyni ſi jich magiſtrów ſa klóſchtr po mějeſze po proſchenju ežahacż, da wona tamnemu priorej prajiež: „Męt to nječeſtym, ſo dyrbjal něchtó ſi naſchich magiſtrów taſku nječeſznu ſlužbu ežinieč“, a i tym doſta Luther wot ſwojeho priora poruczenie, ſo njetrieba dale wjazy ſa klóſchtr po proſchenju khodzieč, ale ſo ſmě doma w ſwojej iſtwiežzy wuknycz a ſtudowacż, kaž ſeſze. A to je Luther tež ſwérni ežinił.

Weto bě Luther ſa nowizu pobyl, duž běchu i nowa wſchitzym miſchi ſe ſwonom do zyrkwe ſwołani, pſchetož Luther dyrbjescze žo do miſchow pſchiwacż, a ſwój ſlub ežinieč, žo na wſchē ſwoje ſiwe dny dacż ſwjaſacż, ſo chze wěry miſch bycz a ſawoſtacż.

Wón ſtuſi w ſwojej miſchſkej draſeze do zyrkwe, wokolo njeho ſtupichu žo wſchitzym družy miſchi. Jego dotal njeſpožwyczena draſta bu ſe ſwjeczenej wodu poſtrepjena a i wyruchom poſadžena. Prior Winand ſi Didenhofena, kotremuž dyrbjescze Luther ſwój ſlub do ruki ſapołozieč, džerzeſche ſi horschežu knihu, do kotrejež běchu wſchē jich miſchſke wuſtawki a ſakonje ſapižane. Na tule knihu dyrbjescze Luther ſwoju ruku poſołozieč a žo pſchiſhacż. Wón tajſule pſchiſhahu ſežini:

„Ja, bratr Augustin, ſlubju, ſo chzu poſluſhny bycz a woſtacż naſhemu wſchehomózniemu Bohu, a ſwiatej Marji, wěčnej kniežni, a ſwiatemu wótzej Augustinej, a tebi, bratſje Winando, jako priorej tuteho naſchego klóſchtra, ſo chzu ſtajnje hacž do ſmijereze bjes ſamoženja pózeyiw ſiwi wostacż po pſchifajni naſchego wótza Augustina.“

Prior paſ jemu na wſchō wotmoſli: „Jako ſaſtupjeř naſchego ežeſeđedostojnega wótza, generała naſchego klóſchtrſkeho rjada, pſchiwoſmu wot tebje tole twoje ſlubjenje a pſchiwoſmu eže ſa ſtawa naſchego klóſchtrſkeho rjada, ſa ſyna tuteho klóſchtra w mjenje Boha Wótza, Sſyna a ſwiateho Ducha.“

S tym bu Luther wěry klóſchtrſki bratr, padze pſched ſwojim prioram na ſemju a woſta na ſemi ſi wot žo wupſchestrjeñymaj rukomaj ležo, ſo tam ležesche, na ſiwy ſchiz podobny a bu tajſile ležo wot priora ſe ſwjeczenej wodu krjepjeny. — Po tym ſtaže, wsa ſebi ſaſhwěženiu ſwězu do horschež, ſlafny žo pſched Božim woſtarjom a wſchitzym miſchi wuſpewaſchu ſa njeho ſwoje modlitwy a ſežinichu ſa njeho ſwoje dobroproſchenje. Na to jeho kózdy miſch woſoscha a jeho prior puſcheži jeho wot žo ſe wſchelakim dobrym napominanjom.

Takle bě Luther wſchemu ſwětnemu wotewrathu a ſluſchesche wſchón do klóſchtra; ſi klóſchtra paſ žadyn móſt do ſwěta njeſwiedzeſche. Bě něchtó do klóſchtra ſtuſil a ſwój ſlub wotpołozil, tón bě ſe ſwěta wuſhaty, bě ſwětej ſwoje božmje wuprajil. Takle je ſebi Luther žam tež myžlił, a wſchitzym družy teho runja.

Ale Boh ma ſi člowjefom husto ſwoje ežiſeze hinaſche myžle, dyžli te žu, kajkež ma je člowjef žam pſchi ſebi a kajkež maja družy ludžo žobu ſi nim. Boh žam tež husto někoho na zyle hinaſchi puež dowiedze, hacž kajkež bě ſebi člowjef žam wumyžlił.

— S Lutherom je žo takle mělo. Boh je Luther a poſdžischo ſi klóſchtra wuſjedł a ſebi jeho ſa ſwojeho ſwědka wuſwolis, kiž dyrbjescze ſwětej Bože ſłowo pſchiniſeč a jemu ſi nim wočzi ſwotewrječ.

Đakowna ſchulerka.

(Poſkražowanię.)

Tole pucžowanię wuwjeſež, njebě tak lohko. Puež wot Darmſtadta hač do Barlina je ſchěſeđežacż mil daloki. To drje nima dženža wjele na ſebi. Ty jědzeſch je ſeleſniſu a hdyž wſchō derje dže, žy ſa dwanačeze hodžin w Barlinje. Alle tehdj ſeleſniſa hiſcheze njebě. Pucžowanię traſeſche ſi póstom wjazore dny a nozy a bě ſa wobſtarneho člowjefka jara wobęžne; placzeſche tež jara wjele pjenjes. A hač runjež naſch ſwérny wuežer ſaneje muſy njemějeſche, žo tola tež njemóžeſche na pſche wjele ſlota a ſlěbora wobſkoržowacż. K temu pſchiūdże, ſo bu jenu tola druhđe tycchnie, hdyž ſebi na wopyt w kralowſkim hrodže myžleſche. Spóniaje tebje kralowa tež hiſcheze? dopomni žo wona hiſcheze na tebje? a fakt tebje stareho, niſkeho muža pſchiſjima? To běchu prafchenja a staroſče, kiž jeho wutrobu na pjeniuchu. Alle wón mějeſche kralowu pſchelubo. Teho dla ſebi wón myžleſche: ty móžesč ſi najmjeniſcha ſpýtač! Tak wobſamku wón napoſledk, ſi póstom do Barlina jěz a ſwoju učhdujchui ſchulerku wopytacż.

Pucžowanię derje džesche. Džen ſo druhim, uóz po druhej žo miny. Skonečnje bě ſwérny muž do Barlina dojel. Běſche wječor, jako wón tam pſchiūdże a wón wobſamku, ſwój wopyt hnydom druhj džen w kralowſkim hrodže wuwjeſež. Druhe ranje itam wón ſi wježelec wutrobu, wobleče žo ſwoju najlepſchu ſlužniu a džesche ſi kralowſkemu hrodej. Wón pſchiūdże pſched durje, hdyž wojazy ſtražuju. Woni dadža ſtaremu mužei bjes ſadžewania ſaſtupicž. Wón je nětk w hrodže. Kajka pycha tam běſche, kajkuž wón w ſwojim ſiwenjenju njebě niſdy wohladal. Maſladni, bohače ſwobolekani knieža ſhwataſchu nimo jednoreho a bojaſneho muža. Žadyn wot nich na njeho njehladaſche ani ſi nim njerěczeſche. Wbohemu wuežerjej je nětk zyle tycchno wutrobie. Jemu je ſkoro žel, ſo je daloke, wobęžne a drohe pucžowanię ežinił. Tola, ſihto to ponha? Wón krocž bojaſnje dale a dale a pſchiūdże napoſledk do krafueho a wupycheneho předyſala. Wón wohladal tu ſlužobnika, ſiwa jeho ſi ſebi a praji jemu: „Lubi pſchecželo, nočzeče tak dobri bycz a miſe ſeje Maſteſcoži kralowej pſchipowjedzieč?“

Eſlužobnik wohladala ſebi zuſeho muža wot horſa hač delka a praji jemu: „Rady, ale prajeze mi najprjedy, ſchťo w ſeže?“

Eſwérny wuežer jemu ſiapſchecžiwi: „Prajeze kralowej, ſo je ſtary ſnath ſi Darmſtadta tu, ſiž wo hnadi prožy, ſi ſeje Maſteſcoži ſečecž ſměč.“

Eſlužobnik pſchipowjedzi to kralowej. Nětko maja paſ wyžožy knieža pſchego. jara wjele tajſich ſtarych ſnathy, kotrejch jich ſkoro wſchēdnie wopytuja. Czi jeni chzedža to, czi druhj to. Woni pſchiūdu ſi wjetſcha ſi wotewrjenej ruku, ſi pŕofidnej móſhniu a ſi kſhiwym ſhribjetom. A jich žadanje je, ſo byſchtej žo ruka a móſheni tak bohače, hacž móžno napjeliſej. Duž njeſmóžesč kralej a kralowej ſa ſlo wſacž, hdyž tajſich ludži pſchecžu a ſi pſcherad pola ſebje njewidžitaj. Kralowa Luisa njeſmýleſche ſebi na ſwojeho stareho wuežerja. Wona měmeſche, ſo je kralowa člowjef ſi Darmſtadta, kiž po kralowſki dar pſchiūdże. Alle wona měmeſche waſchnje, žaneho člowjefka, kiž chyſe ſi njeſečecž ſi wypotpoſač. Teho dla pſchifaj ſlužobníkej, ſo by pſchipowjedzenemu ſtaremu ſnathu ſi Darmſtadta ſaſtupicž dal. Tutón džesche won a prajeſche to wuežerjej. Wón wotewri durje a naſch ſwérny wuežer ſi klapazei wutrobu ſaſtupi.

Kralowa ſedzeſche na ſtole a hlaſasche ſwojemu hoſežej pſchecželiuſje napſchecžiwo. Nětk ſtejeſche wón pſched njeſ a woſlada wyžoku žonu, kiž ſi kralowſkej dostojoſcžu a luboſnoſcžu pſched ním ſedzeſche. Haj, to wona běſche. To bě to ſame luboſne woblicžo, kajkež bě wón ſebi w pomjatku wobthowal. Kaj žo wježeleſche wutroba ſtareho wuežerja, jako wón ſwoju ſchulerku wohladala. Alle jeho wježele dyrbjescze žo hiſcheze pſchisporieč. Kralowa ſpónia ſwójeho wuežerja hnydom, ſtanu, a wołaſche jeho wježele ſi jeho mjenom a ſhwataſche pſchecželiuſje jemu na pſchecžiwo. To bě ſkoro pſchewjele ſa naſchego ſchědžiwza. Daſne ſylsy ſo jemu ſi wočow dele ronichu. Wón njemóžesche ani jemicke ſłowežko wurečecž.

Takle kralowa Luisa bě ſi tutym ſaſzowohlaſanjom hlužom hnutu. Wona ſpominasche na ſwoje młodé lěta. Wona pſchitupi ſi ſtaremu mužej a prajeſche jemu ſi luboſnym hlužom: „Budžeze mi wutrobiſje witani! Wý naežinieče mi wulke wježele ſi waſchin wopytom. Mam wam wjele wotproſyč. Kaj husto

żym waschu sczećpliwosę̄ na pruhowanje stajla. Bohu budź dżak, so mózu wam to nětko bohacze sapłacicę̄!"

Tuto słowo padże żwérnemu wuczerzej čežko na wutrobu. Królowa njezmiedzescze ménicž, so je jeho něchto druhe pschiwjedlo, khiba wutrobne požadanie, ju sažo wohladacę̄. Teho dla praji wón: „Ach, Wascha Majestosc, nusa mie tudy njewjedze. Njeżym kudu a nimam żaneje nusy. Tako pał žlyschach khalbu wo Waschich wylżofich požinkach, kiž wot erta k ereže dže hacž k ręž Rheinej, njemžach żadanju napšecziwo stejcz, hiſcze jónkróz psched kónzom mojich dnjow wylżoku ſerſczežinu sažo wohladacę̄, wo kotrejž ja, jako bě wona hiſcze młoda prynzeža, husto do przedla prajach to, schtož je wona nětko jako kralowa."

To běchu žwérne słowa, kotrejž bě wuczerjowa luboſć prajicž dała. Królowa ſacžuwasche, so běchu s wutroby wylžale, a wotmolwi jemu: „Ach, Wy ſcze pſchezo ſo mnū tak derje měnił!"

(Skónczenje pſchichodnje.)

Schto je tebi twoja njedzela?

Nježak je pſchezo ſweta mſda była. Ale schtož Luther wo žwiatym Wótczenaschu praji, ſo je „najwjetſchi marträk na žwecze, kotrejž je wot kózdeho čwilowane a njewužitne wuziwane“, to wo žebje płaczi wo najlepſzej dobroczelny člowjefſta, wo njedzeli. Kaf bywa wona marträka ſcheczijanſta w domje a žwójbje, w měſcze a na kraju! A tola ſa tu ſchodu druhego lekarſta, njeje hacž to: Budź lěpschi, potom budź lěpje. Schto je tebi, luby czitarjo, twoja njedzela? Je tebi džen wostudly abo džen žohnowanja ſa wutrobu a dom, parla a króna wſchitkich dnjow, twoje dla ſežinjeny a twoje dla wot teho knjeſa žohnowanym prjedy wſchitkich druhich? Wotmolw mi, schto je tebi njedzela, potom chzu tebi prajicž, kajkeho ducha džeczo th ſy!

Njeđawno mi wſchédny dželaczeř to wotmolwjenje da — krotke ſdychowanje, kiž k rosmyſlenju wabi: „Ach, kaf wjèle khetſiſho ſo mi njedzela minje hacž kózdy druhí džen!“ Na tym žamym dnju wot knjenje na to praschenje hinaſche wotmolwjenje doſtach: „Ach, ja njewém, kaf dyrbju lubu doſhu njedzelu pſchezinicž“, to rěka jaſnje: — „ſabicž.“

A my derje wěmy, ſo ſu podomne myſle tež pola naſ domjoze a ſo ma ta knjeni wjèle jenak ſmyſlenych towarzichow a towarzikow w naſchim čaſzu, kotsiž wſchitzu njewjedža, ſchto dyrbja ſ tej dobroczelku, ſ njedzelu ſapoczeč.

Hdzej pał njedzela žwójbju woſko woltarja ſhromadži, tam wutroby hromadže ſwaja a žohnuje dom a žwójbju, tam čini wutroby a domy czerſtwe a žwobodne, wjefzele a ſbóžne.

Němſki pucžowarski předař jedyn džen k žamotnemu dworej farmarja křiedža w lěžu pſchińdze. Bórsy běchu wſchitzu domjazh k Božej ſlužbje ſhromadženi; a jako běſche předař ſkonečil, farmař wſchón hnuth ruzý wupſchestré a jeho wopſchija ſ džaknymi słowami: „To je nětko“, praji wón, „po 32 lětech přeni wjefelij džen w zuſym kraju.“ Prěni wjefelij džen w 32 lětech njedzelow parowazých.

Kajke wohaňbjaſe wotmolwjenje ſa wſchitkich tych ludži, kiž bjes njedzelskeho žohnowanja pſches žwet djeja a tu dobroczelku člowjefſta, njedzelu, najwjetſchu marträku ſweta činjia.

To je najwjetſha měra ſa móz a hódnoscž člowjeka, luda, hdyz ſa tym hladamy, kaf ſo njedzela a žwiaty džen žwycze, kaf ſo wo njedzeli myſli. S njedzelu padnje ſawožk, na kotrejž derjehicze luda wotpoczuje; žwójbja, lud, člowjek, kotrejž njedzelu wjazh njecžeczi, hinje a mrěje na čzèle a na duſchi. To předuje nam pſchińlowo naſchich wózow a historija naſcheje ſańdzenoſceze jo dopotaze: „Nježela čini thdžen, čini žiwenje; bjes njedzelle žadny dželawij džen, žane žohnowanje!“

Teſho dla ſu ſtajnje wulzy mužojo wažnoſć njedzele ſa naſche zyle tudomne žiwenje pſnali a kražnoſć njebjeſkeho dara w kherluſchach a wobraſach kražnije wulhwaliſi.

Po čzemych dnjach tež ſažo žlónežne dny naſhemu ludej, naſhemu čzaſej ſeſthadzeja, hdyz ſebi prawe wotmolwjenje na to praschenje da: „Schto je tebi njedzela?“ a po tym čini.

Zenož ſabyla.

Kanzlajſki pſchedžyda B. lětne proſdniny k temu wuži, ſo by ſe ſwojej mandželskej ſapuczoval. ſſwoje tsi džeczi dowjedzefhtaj wonaj do Noweje Wžy, k žonimyaj ſtarſchimaj, na ſchulu.

Starymaj běſche w wobkhadze ſ džeczimi, kaž by ſo jimaj młodoſć wróczila.

Prěni wjecžor ſedžesche ſtary wuczer W. wó jſtwje. Ma klinje mjeſeſche w ſahlwczkach najmjeñſche džeczatko, hakle poł lěta staru Gretelku. Schyriletny Ota a ſcheczletna Lenka pſched nim ſtejefhtaj a na ſotſiczu hlaſaſhtaj, katraž běſche twjerdoze wužnyla.

Džed trubku ſ huby wſa a praji: „Hdyz wówka nětko Gretelku do loža ponjeze, potom porucze to džeczo do ſchita jandželov. Ža chzu rad žlyſchecž, kajke ſchtuečki je waju macž na wucžila.“

„Do ſchita jandželov, džedo!“ wotmolwi Ota. „Wo tym nam macž niežo prajila njeje.“

„Niežo prajila!“ Šrudnje ſtary muž na ſwoju žonu po hlaſa, katraž runje wjecžer na bliđo ſestaja. „Njeſtej wój žanu modlitwu ſpěvalo, prjedy hacž ſtej wužnylo?“

„Ně, džedo, ne“, ſnapſchecžiwi Lenka. „Povjedaj ty nam něchto wo jandželach.“

„Wój wbohej džecži!“ ſdychowasche ſtary džed.

Potom ſapocža jimaj povjedaez wo Wóuzu w njebjeſzach, wo knjeſu Jeſuſu, wo jandželach, kotrejž Bóh jako póžlow na ſemju ſežele, ſo bych ſu ſuži pſched ſtrachotami ſakhowali, wožebje džecži.

Džecži wſchej nutrnej ſe žwecžazym ſwecžkami poſluchashtej.

Tako běſche džed dopowjedal a ſažo wotucžazu Gretelku ſwojej žonje poda, praji Lenka: „O džedo, kaf rjenje to klinči! To macž wſchitko wjedžala njeje. Čežho dla jej njeſky ženje wo tym powjedal?“

„O haj, wjedžala je to macž. Wonka je jenož ſabyla.“

„Mój chzemoj ju na to dopommicž, hdyz ſažo pſchińdze“, praji Ota.

„Povjedaj wjazh džedo“, prosheſche Lenka.

„Povjedacž nětko niežo wjazh nječham, ale wój dyrbitaj dženža wjecžor hiſcze ſchtuečku na wuklnej, katraž móžetej wjecžor ſpěvacž, prjedy hacž lehmyč džetej.“

Pſchezo ſažo jimaj džed ſchtuečku ſpěwasche: „O Jeſu, moja pata, mi k pſchifrywanju data, ſhrej twoje kurjatto atd.“ doniž ju ſamej ſ hlowy nejpěwajſtej.

Wjecžor wot wjecžora dyrbitaj džed džecžomaj wo knjeſu Jeſuſu a jandželach povjedacž. Wonej ſo napožluchacž nje-móžechtej.

Starſchej ſo wróczishtaj a džecži běchu ſažo ſ nimaj domach w wulkim měſcze.

Tako běſche knjeni B. najmjeñſchu do loža połožila a druheju do loža honjeſche, praji Lenka: „O macži, džed je namaj tak rjenje powjedal wo knjeſu Jeſuſu a jandželach. Mój ſmój tež na wuklkoj ſo modlicž. Džed praji, ſo ſy ty to wſchitko wjedžala, ſo ſy jo jenož ſabyla. Ale njej wěro, nětko budžesč ſažo wjedžecž a tež namaj wo tym powjedacž?“

Macž ſo wſcha ſacžerwjeni. Skónczenje praji:

„Haj, ſubej džecži; džed ma prawo. Ža ſy to wſchitko wjedžala, ja ſy jenož ſabyla. Nětko pał wjazh njeſabudu.“

„Ach haj, macži“, Ota praji, „njeſabudž wjazh. Ŝewak ſubi jandželjo woteńdu a naž wjazh njewobarnuja. Nětko běchu pſchezo pola naž.“

„Pomhaj Bóh“ je wot nětko niz jenož pola knjeſow duchownych, ale tež we wſchěch pſchedawnjach „Sſerb. Nowin“ na wſach a w Budyschinje doſtacž. Na ſchtworek lěta placži wón 40 np., jenotliwe čiſla ſo po 4 np. pſchedawaju.